

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Златомира Георгиева Костова,
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“, област на висше образование 3. *Социални, стопански и правни науки*, професионално направление 3.2. *Психология*, докторска програма *Педагогическа и възрастова психология*

Автор на дисертационния труд: Ася Любенова Ковачева

Тема на дисертационния труд: *Влияние на професионалния стрес, емоционалната интелигентност и локус на контрола върху психичното благополучие на хора в зряла възраст*

Научен ръководител: доц. д-р Наташа Ангелова, Югозападен университет „Неофит Рилски“

1. Общо представяне на процедурата

Със заповед № 1437/26.06.2026 г. на Ректора на Югозападния университет „Неофит Рилски“ съм определена за член на научното жури по процедура за защита на дисертационен труд на тема: „Влияние на професионалния стрес, емоционалната интелигентност и локус на контрола върху психичното благополучие на хора в зряла възраст“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3. *Социални, стопански и правни науки*, професионално направление 3.2. *Психология*, докторска програма *Педагогическа и възрастова психология*. Автор на дисертационния труд е Ася Любенова Ковачева, докторант на самостоятелна форма на обучение в катедра „Психология“. Научен ръководител е доц. д-р Наташа Ангелова.

Дисертационният труд е обсъден на заседание на катедра „Психология“ при Философския факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“ и е насочен за публична защита. Защитата е насрочена за 11.09.2026 г.

2. Актуалност на тематиката

Актуалността на дисертационната тема произтича от нарастващото значение на психичното благополучие в условията на динамични социални, икономически и професионални промени. Хората в зряла възраст са изправени пред повишени изисквания на работната среда, необходимост от баланс между личния и професионалния живот и нарастващи нива на професионален стрес. Изследването е насочено към този проблем чрез интегративен подход, който разглежда едновременно влиянието на външни фактори (професионален стрес) и вътрешни психологически характеристики (емоционална интелигентност и локус на контрол) върху удовлетвореността от живота като когнитивен компонент на психичното благополучие. Особена стойност има сравнителният характер на изследването, обхващащо българи, живеещи както в България, така и в чужбина, което позволява анализ на ролята и на културния контекст.

3. Познаване на проблема

Докторант Ася Ковачева демонстрира добро познаване на състоянието на изследвания проблем. Теоретичната част е изградена върху класически и съвременни модели на стреса (Selye, Lazarus & Folkman, Karasek, Siegrist, Job Demands-Resources), емоционалната интелигентност (Mayer & Salovey, Goleman, Petrides, Bar-On) и локуса на контрол (Rotter), както и върху концепции от позитивната психология (Seligman, Ryff). Използваната литература е богата и актуална, като включва както международни, така и български източници. Авторката подхожда критично и аналитично към литературния материал и го свързва логично с поставените изследователски въпроси.

4. Дизайн и методология на изследването

Избраният изследователски дизайн е подходящ за постигане на целта и задачите на дисертационния труд. Използван е количествен подход с прилагане на стандартизирани психологически скали: Job Stress Index (JSI), Schutte Emotional Intelligence Scale (SEIS), скала за ниво на субективен контрол (локус на контрола) и Satisfaction with Life Scale (SWLS). Извадката обхваща 412 лица в зряла възраст, балансирана по признак местоживее (50% в България и 50% в чужбина). Обработката на данните включва описателна статистика, анализ на надеждност (Cronbach's Alpha), факторен анализ, t-тестове, ANOVA, корелационен и регресионен анализ. Инструментариумът е релевантен на обекта и предмета на изследването, а надеждността на скалите е докладвана коректно.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Представеният дисертационен труд е с обем от 217 страници и отговаря по структура на изискванията за академични разработки от този тип. Съдържанието е ясно структурирано в увод, три основни глави, дискусия и изводи, ограничения, заключение, приноси, публикации и приложения.

Първа глава представя теоретичните основи на изследваните конструкции. Втора глава описва дизайна на емпиричното изследване, целта, задачите, хипотезите, характеристиката на извадката и методическия инструментариум. Трета глава съдържа анализа на резултатите – групови различия, корелационни връзки и регресионен анализ.

Сред основните резултати се откроява установяването на емоционалната интелигентност като значим предиктор на удовлетвореността от живота, както и централната роля на локуса на контрол във взаимовръзките с професионалния стрес и психичното благополучие. Установени са и статистически значими различия по редица социално-демографски характеристики.

Приносите на труда могат да бъдат обобщени в следните насоки:

- теоретичен принос чрез интегративния модел, обединяващ професионалния стрес, емоционалната интелигентност и локуса на контрол в контекста на психичното благополучие;
- емпиричен принос чрез данни от балансирана извадка от българи в България и в чужбина;
- психометричен принос чрез проверка на надеждността и факторната структура на Job Stress Index в български условия;
- приложен принос чрез възможностите за използване на резултатите при разработване на програми за превенция на професионалния стрес и развитие на емоционалната интелигентност.

6. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Докторант Ася Ковачева е посочила четири публикации по темата на дисертацията, в това число статии в Годишник по психология и публикация в реферирано издание на английски език (Psychological Thought). Публикациите покриват минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

7. Автореферат

Авторефератът коректно отразява структурата, съдържанието, резултатите и приносите на дисертационния труд и отговаря на изискванията.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Резултатите от изследването могат да бъдат използвани при разработването на програми за превенция на професионалния стрес и за повишаване на емоционалната интелигентност в организационната и консултативната практика. Би било полезно в бъдещи изследвания да се

включат допълнителни компоненти на психичното благополучие, както и по-сложни аналитични модели (медиация и модерация).

Заклучение

Дисертационният труд съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват принос в областта на Педагогическата и възрастовата психология и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответните правилници на Югозападния университет „Неофит Рилски“.

Въз основа на гореизложеното давам **положителна оценка** на проведеното изследване, представено от дисертационния труд, автореферата, постигнатите резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“** на Ася Любенова Ковачева в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, докторска програма Педагогическа и възрастова психология.

..... 2026 г.

Изготвил становището:

(подпис)

Доц. д-р Златомира Георгиева Костова
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

OPINION

**by Assoc. Prof. Zlatomira Georgieva Kostova, PhD,
Paisii Hilendarski University of Plovdiv**

Regarding: a dissertation for the award of the educational and scientific degree “Doctor” in the field of higher education 3. Social, Economic and Legal Sciences, professional field 3.2. Psychology, doctoral programme Pedagogical and Developmental Psychology

Author of the dissertation: Asya Lyubenova Kovacheva

Title of the dissertation: The Influence of Occupational Stress, Emotional Intelligence and Locus of Control on the Psychological Well-Being of Adults

Scientific supervisor: Assoc. Prof. Natasha Angelova, PhD, South-West University “Neofit Rilski”

1. General Presentation of the Procedure

By Order No. 1437/26.06.2026 of the Rector of South-West University “Neofit Rilski”, I was appointed as a member of the scientific jury for the procedure for the defence of a dissertation entitled “The Influence of Occupational Stress, Emotional Intelligence and Locus of Control on the Psychological Well-Being of Adults” for the award of the educational and scientific degree “Doctor” in the field of higher education 3. Social, Economic and Legal Sciences, professional field 3.2. Psychology, doctoral programme Pedagogical and Developmental Psychology. The author of the dissertation is Asya Lyubenova Kovacheva, a doctoral student in independent form of study at the Department of Psychology. The scientific supervisor is Assoc. Prof. Natasha Angelova, PhD.

The dissertation was discussed at a meeting of the Department of Psychology at the Faculty of Philosophy of SWU “Neofit Rilski” and was referred for public defence. The defence is scheduled for 11 September 2026.

2. Relevance of the Topic

The relevance of the dissertation topic stems from the growing importance of psychological well-being in the context of dynamic social, economic and professional changes. Adults face increasing demands of the work environment, the need to balance personal and professional life, and rising levels of occupational stress. The study focuses on this problem through an integrative approach that simultaneously examines the influence of external factors (occupational stress) and internal psychological characteristics (emotional intelligence and locus of control) on life satisfaction as a cognitive component of psychological well-being. Of particular value is the comparative nature of the research, covering Bulgarians living both in Bulgaria and abroad, which allows for an analysis of the role of the cultural context.

3. Knowledge of the Problem

Doctoral candidate Asya Kovacheva demonstrates a good knowledge of the state of the researched problem. The theoretical part is based on classical and contemporary models of stress (Selye, Lazarus & Folkman, Karasek, Siegrist, Job Demands-Resources), emotional intelligence (Mayer

& Salovey, Goleman, Petrides, Bar-On) and locus of control (Rotter), as well as concepts from positive psychology (Seligman, Ryff). The literature used is rich and up-to-date, including both international and Bulgarian sources. The author approaches the literature critically and analytically, logically linking it to the research questions posed.

4. Research Design and Methodology

The chosen research design is appropriate for achieving the aim and objectives of the dissertation. A quantitative approach was used with the application of standardised psychological scales: Job Stress Index (JSI), Schutte Emotional Intelligence Scale (SEIS), a scale for the level of subjective control (locus of control), and the Satisfaction with Life Scale (SWLS). The sample comprises 412 adults, balanced by place of residence (50% in Bulgaria and 50% abroad). Data processing includes descriptive statistics, reliability analysis (Cronbach's Alpha), factor analysis, t-tests, ANOVA, correlation and regression analysis. The instruments are relevant to the object and subject of the study, and the reliability of the scales is reported correctly.

5. Characteristics and Evaluation of the Dissertation and Its Contributions

The submitted dissertation consists of 217 pages and meets the structural requirements for academic works of this type. The content is clearly structured into an introduction, three main chapters, discussion and conclusions, limitations, conclusion, contributions, publications and appendices.

Chapter One presents the theoretical foundations of the constructs under study. Chapter Two describes the design of the empirical research, the aim, objectives, hypotheses, sample characteristics and methodological instruments. Chapter Three contains the analysis of the results – group differences, correlational relationships and regression analysis.

Among the main results, the establishment of emotional intelligence as a significant predictor of life satisfaction stands out, as well as the central role of locus of control in the interrelationships with occupational stress and psychological well-being. Statistically significant differences according to a number of socio-demographic characteristics were also identified.

The contributions of the work can be summarised as follows:

- **theoretical contribution** through the integrative model combining occupational stress, emotional intelligence and locus of control in the context of psychological well-being;
- **empirical contribution** through data from a balanced sample of Bulgarians in Bulgaria and abroad;
- **psychometric contribution** through the verification of the reliability and factor structure of the Job Stress Index under Bulgarian conditions;
- **applied contribution** through the possibilities of using the results in the development of programmes for the prevention of occupational stress and the development of emotional intelligence.

6. Assessment of the Publications Related to the Dissertation

Doctoral candidate Asya Kovacheva has indicated four publications related to the topic of the dissertation, including articles in the Yearbook of Psychology and a publication in a refereed English-language journal (Psychological Thought). The publications meet the minimum national

requirements for the award of the educational and scientific degree “Doctor”.

7. Abstract

The abstract correctly reflects the structure, content, results and contributions of the dissertation and meets the requirements.

8. Recommendations for Future Use of the Dissertation Contributions and Results

The results of the study can be used in the development of programmes for the prevention of occupational stress and for enhancing emotional intelligence in organisational and counselling practice. It would be useful in future research to include additional components of psychological well-being, as well as more complex analytical models (mediation and moderation).

Conclusion

The dissertation contains scientific and applied scientific results that represent a contribution to the field of pedagogical and developmental psychology and meet the requirements of the Law on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria (ZRASRB), the Regulations for the Implementation of ZRASRB, and the relevant regulations of South-West University “Neofit Rilski”.

Based on the above, I give a positive assessment of the research presented in the dissertation, the abstract, the results achieved and the contributions, and I propose to the esteemed scientific jury that the educational and scientific degree “Doctor” be awarded to Asya Lyubenova Kovacheva in the field of higher education 3. Social, Economic and Legal Sciences, professional field 3.2. Psychology, doctoral programme Pedagogical and Developmental Psychology.

20.08.2026

Prepared by:

(signature)

Assoc. Prof. Zlatomira Georgieva Kostova, PhD
Paisii Hilendarski University of Plovdiv